

המתרגמים

פעם היתה תחיה לשפה העיברית. סופרים עשו כל שביכולתם כדי להשתלט על מיכמי השפה העיברית, וליצור בה יצירות משמעותיות. תחיה זו הוציאה מתוכה ענקי-סיפורת כמו ביאליק, טשרניחובסקי, ברנר ושי"ש עגנון. במשך השנים נעלם הפלא של התחדשות השפה העברית, והפסדנו מדינה ככל המדינות. העיברית הפכה לשפת-רחוב, והסיפור העיברית הפכה סיפורת הדומה בסדר גודל לסיפורת של אלבניה.

אנו נושאים אחרינו מורשת של עמיהספר, שהתחלפה לעמיהספר-המתורגם. הליטותם של סופרים ומשוררים ישראלים להיות מתורגמים בכל מחיר, ולכל שפה, אינה יודעת לאות. אלא שלא כולם זוכים להיות מתורגמים. עוד מימי פרוץ המדינה קיים קשר בין קירבת הסופר למעונו השלטון לבין האמצעים הזמינים להפצתו בעולם הרחב.

מ. (שרני) כרמי אבא קובר

ספר של הנוף ברטוב (של מ' אתה, ילד?) אותו ביתר הוצאת, השקיע 5000 דולר בתרגומו של הספר, ולאחר קריאתו באנגלית, ויתר על רעיון הוצאתו לאור. כאשר החלה הוצאת פנגווין הבריטית בהכנתה להוצאת קובץ משיריו של יהודה עמיחי, ניסה נספח-התרגום הישראלי לשכנע את ההוצאה להדביק לו, כשותף, את אבא קובר. מעניין שמעולם לא ניסה נספח-התרגום הישראלי לדאוג לתרגום יצירות של אורי צבי גרינברג, דויד פוגל, יעקב שטיינברג, אסתר ראב, וינחן רוש, עמוס קינן, דויד אבידן, יוסף מונדי, הנוף לוויין ואחרים, אשר לא שירתו בסלמ"ח, ולא הכירו את דרייהמלך המובילה להיכלייהשילטון.

עמיחי אלוהים מרחם על ילדי הגן, הוא נמצא ראוי לפירסום בארץ, וזאת אחר שסיפרו לא מעט, לא מכאן ראה-אור בארצות-הברית. בלא עזרת נספח-התרגום כלשהו או סובסידיה ממשלתית.

אך אליה וקוץ בה. שיריו של עמיחי מעוטר, מצדדיו, בשירים של ט(שרני) כרמי, אמיר גילבוע, חיים גורי ואבא קובר, ודומה שהוא נועד לשמש הדוכן על עוגת-הקצפת החמוצה הזאת. באותה שנה (72) פורסם בארץ, אגורטי שבו שיבחה אורנה פורת את מיסעל-חייה, התיאטרון לילדים ולנוער, שעה שעורכי ארץ מתעלמים כליל ממהפכת-התיאטרון של יוסף מונדי וחנן לוי (זה מסתובב, 99).

ט(שרני) כרמי קיבל לידי את עריכת ארץ בשנת 1973, כנראה במקום נספח-התרגום, והעז לשרכב בין שירים של אבא קובר ולאח גולדברג, את סיפורו של א.ב. יהושע בתחילת קיץ 1970. אלא שא.ב. יהושע זכה שסיפורו יתורגמו לכמה לשונות, גם בלא עזרת ארץ. בחוברת נוספת פירסם ארץ קטע מרומן של אהרון מגד ושירים של גבריאל פרייל, משורר כותבי עיברית החי בארצות-הברית. בנוסף מיהר ט(שרני) כרמי לפרסם את להיטי-השירה העיברית, את המשוררת ולדה (נמר של ניר, העולם הזה 2014) תוך התעלמות ממשוררות משמעותיות כיונה וולך ודליה הרץ, ששימען כנראה עדיין לא הגיע לאוזני עורך ארץ.

בתקופה שבה ערך ט(שרני) כרמי את ארץ, הוא מינה את אשתו, תמרה ריקמן, כעורכת האמנותית של כתב העת המישפחתי. בו פירסם גם מתרגומי שיריו-שלו. לא ברורים גם שיקוליו הסיפורתיים של כרמי, אשר בעיני פירסם, פירסום-ביכורה עולמי סיפור של צבי יגנדרוף, ששימעו לא הגיע אפילו אל הסיפורת העיברית. כאשר הוצג בלונדון, ב'74 יעקובי וליידנטאל של הנוף לוויין, פירסם ארץ את הכלה וצייד-הפרפרים לגיסים אלוני, באיחור של כ-15 שנים.

לא ברור מניין משיג משרד-החוץ את אנשיו. אך ט(שרני) כרמי, שיצא לחוץ-לארץ כדי למלא את חלקו במיסכת המילגות החוץ-לארציות, העביר את ארץ לידיה של גברת בשם יעל לוטן, אשר כישוריה בהבנת הנעשה בסיפורת העיברית טרם הובהרו בגיליונות שהיא ערכה עד כה.

ג. ילד טוב ירושלים

מערכת הפצת היצירות של סופרים ומשוררים ישראליים מנומסים, נקיים, שנעליהם בלו מרוב צעידה בדרך-המלך, אינה מסתפקת בשירותיהם של הניספח-התרגום תיים. במיסגרת משרד-החוץ קיימת מחלקה לקישורי תרבות ומדע — קישורים (נמר של ניר, העולם הזה 2010) המפרסמת, פעמים אחדות בשנה, את כתבי-העת ה"ייצוגי" של התרבות הישראלית, ארץ בארבע לשונות על נייר-כבד, ובליויית הדפסות ציבעוניות.

עיון בחומר שפורסם בארץ בחמש השנים האחרונות, מעלה את השאלה אם כתבי-עת זה אכן מייצג את הנעשה בתרבות הישראלית בשנות השיבעים, ומעלה הירדהים בדבר כדאיות הופעתו. שיר של אה גולדברג, 10 עמודי פרוזה מאת יונת ואלכסנדר סנד, שאינם נמצאים בליגה הלאומית של סיפורתנו, וקינוח של שלושה שירים מאת נתן אלתרמן. עם כל הכבוד לאלתרמן ולגולדברג, הם אינם מייצגי שנת 1970.

בשנת 1971 הגיע ארץ לאחד מהשיגו האמנותי החשובים, הקדיש מחצית החוברת לקיבוץ עין-תרוד ולמשורריו, זרובבל גילעד ומשה טבנקין. בליויית סיפור מאת נתן שחם. עשרים שנה לאחר פירסום שיריו של

מדי כמה שנים מזמין מוסד ממשלתי כלשהו (או ציבורי) משורר זר, שיתרום את חלקו להפצת סיפורתנו בעולם. פעם היה זה משורר הודי-אירופאי, הכותב אנגלית בשם דום מוראס, שכעבור כמה ימי שעות בארץ, דומה היה כי גויס לסלמ"ח, אשר משורריו שחוו מתורגמים. עילגת של ההכשרה זבית-הספר כדורי את שיריהם ב' אנגלית, דום מוראס שיפץ את שיריהם לאנגלית-היהודית שלו, והמשוררים דאגו לפרסמם אחר-כך בביטאונים ה' סוכנות היהודית בכל השונות.

משורר אחר, שהיה אורח משוררי דור-הסלמ"ח, היה ג'ו סילקין, יהודי-בריטי, שאינו נחשב ביותר בארץ, וזכה אצלנו בסכומים מכובדים מן המכון לתרגומים שלדי המועצה לתרבות-ולאמנות, כדי לעסוק יחד עם משוררת, ששמה השירי אינו הולך לפניו, בתרגום שירת הפלמ"ח וצאצאיו השיריים לשפת אלביון.

ב. ניספח-התרבות כסוכן-סיפורתי מטעם עצמו

לא רק על השיר המתורגם לבדו יהיה המשורר והסופר, בוועידה אגודת-הסופרים, לפני כמה שנים, תיאר ה' משורר יהודה עמיחי את רוב סופרי דור הפלמ"ח כבני טיפוחיו של המיסד הפוליטי-ביטחוני. נגד עמיחי יצא הנוף ברטוב, והודיע כי הוא וחבריו אינם ממוסדים כלל. במיסגרת אייה-ממוסדות של ברטוב, הוא יצא שבועות אחדים לאחר הצהרתו זו ללונדון, על-הנא ליטול את כהונת ניספח-התרבות מסופר-פלמ"ח לא-ממוסד אחר, כהונה שאותה העניק ברטוב מאוחר יותר לאהרון מגד, שגם הוא אינו ממוסד.

מי שחושב שניספח-התרבות דואג להפצת תרבות ישראל האמיתית, טועה. הוא דואג לעצמו, ולחבריו מהפלמ"ח. מרבית ניספח-התרבות הישראליים, ב-15 השנים האחרונות, הינם סופרי דור-הפלמ"ח. מי שירצה לחקור אחר רשימת יצירות-הסיפורת הישראליות, אשר תורגמו משך כל אותה העת, יגלה את העובדה המפתיעה, שכל ניספח הצליח להתמסר בתקופת שירותו למציאת בית-הוצאה — לרוב מדרגה שנייה — שהסכים להוציא-לאור ספר או שניים מיצירת-חייו של הנספח. כך שמרבית ניספחי התרבות של ישראל הינם ניספחי-התרבות של עצמם.

מצב עגום זה, של ניספחים שכאלה, הביא לידי תקריות שאינן מעלות או מאדירות כלל את שמה של הסיפורת העיברית. ניספח-התרבות בארצות-הברית לחץ, לפני כמה שנים, על אחת מהוצאות-הספרים הגדולות שם, לתרגם

ד. מיסגרת חדשה

מרבית סיפורת דור הפלמ"ח כבר זכתה להיות מתורגמת, וצברה בחוץ-לארץ הערכה שמינה שונה מזו שלה זכתה לאחורונה בארץ. הסופרים המשמעותיים יותר ב' עיברית, מתורגמים כמות כישורונם ועל בסיס מיסחרי ולא-מיסבסד. שיריו של עמיחי תורגמו ל-13 שפות. האיש משם של יצחק בן-נר תורגם גם ליפאנית. לזכור ולשכוח מאת דן בן-אמוץ זכה בערכה בגרמניה. שלושה מספריו של עמוס קינן פורסמו בצרפת. החיים כמשל של פנחס שדה, וכן גם יצירותיהם של א.ב. יהושע ועמוס עוז פורסמו בכמה לשונות. שיריו של דויד אבידן זכו בהערכה בארצות-הברית ובאירופה יותר מכל שירת הפלמ"ח ביחד. דומה שאין מקום בנוף הייצוגי של הסיפורת העיברית לכתבי-העת ארץ, במתכונתו ה' נוכחית.

מאחר שהסיפורת-העיברית-היוצרת מתנהלת כיום ב' כיתביהעת עכשווית וסימן-קריאה, מן הראוי להקים, מי עורכי כתבי-עת אלה, מערכת משותפת שהיא שתקבע את החומר הראוי לתרגום ולהופעה, במיסגרתו של כתבי-עת ייצוגי באמת של הסיפורת העיברית.

למרות הכל ירכשו אוהבי הספר והסיפורת את כל העיתונים, כמינהגם בערביי-הגים, ויחפשו במוספים אחר יצירות משמעותיות, וישליכו את המוספים למקום שם השליכו את החמץ כמה שעות קודם-לכן.

פסטיבל מיותר

ערים רבות בעולם עורכות פסטיבלים, המשמשים לרוב כגורם למשיכת תיירים. אלא שנוסף לכך, מטרתם להציג הישגי תרבות.

בירושלים נפתח בימים אלה פסטיבל האביב, שהוא ממוסחר, ראוותני וחסר ערך מיוחד. ירושלים ראויה לפסטיבל צנוע בסגנון פסטיבל ספולאטו שבאיטליה. למשוררים שיקראו משיריהם בחאן, לסופרים צעירים שיבואו להחליף דיעות, תיאטרונים נסיוניים וקהילתיים.

את פסטיבל האביב בירושלים יכול לארגן ולממן אמרגן פרטי. הוא אינו שונה מכל ייבוא אחר של אמנים נודעים.

מי ייסד את הפלמ"ח?

בחטף

במגאזין-חדשות שהיה ברדיו בשנת, דנו הסופרים מוחמד ואתר, ואחרון מגד על ההיבטים השונים של "יומיהאדמה". לעומת מגד, ששב ושיחק בכל מטבעות-

מעריכת דן עומר

בגניבת רובה ותחמושת
איש משטרה הגפיר שחווה בנזיפה ריבוי ותחמושת
מבפנים שבו הוא משורר, נעצר ל-10 ימים בפסח
את משפטו העולם בבית שמש